

A FÜLEP CSALÁD BECSKEREKEN

Fülep Lajos születésének 110. évfordulójára

N É M E T H F E R E N C

Fölöttébb büszkék lehetünk, hogy a kiváló magyar művészetfilozófus, Fülep Lajos indulása vidékünkhez, pontosabban Nagybecskerekhez fűződik. A fiatal Fülep művészetszemléletének formálódása, legalábbis kezdeti szakaszában, tanárának, Streitmann Antalnak, a jeles festőnek és kiváló iparművésznek a hatása alatt történt. Ugyancsak a Bega-parti város múlt század végi szellemi közege adott megnyilatkozási lehetőséget az akkori becskerekeli gimnazistának, aki már 1898-ban rövid, humoros, anekdotázó írásokkal jelentkezett a *Torontálban*, néhány évvel később pedig a *Nagybecskereki Hírlap* hasábjain iparművészeti tárlatok ítéseként, alkalmi színikritikusként hívta fel magára a figyelmet. A becskerekeli éveknél a történéseit, sajnos, mindmáig nem térképezték fel maradéktalanul a kutatók. Sőt a feltárt anyag is esetenként hiányos, pontatlan. Jóllehet a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatócsoportja még 1988-ban közreadta Fülep Lajos egybegyűjtött írásainak első kötetét, abban „az első ismert, 1902-ben megjelent újságcikkktől” tartják csak számon írásait, illetve a bibliográfiai részben (utólag kiegészítve) 1900-tól. Ennél is nagyobb hiba, és igen téves következtetésekhez vezet, hogy tíz évvel idősebb bátyjának, Fülep Jenő Györgynek, a *Torontál* akkori színikritikusának néhány írását is e kötet Fülep Lajosnak tulajdonítja!

Nos, igen szomorú, hogy Fülep Lajos első zsenyéit, pontosabban az 1898 és 1900 között közzétett írásait, e több kötetre tervezett, átfogó jellegű, nagy vállalkozás sem tartalmazza. Nem hagyhatjuk továbbá szó nélkül, hogy az eddigi Fülep-kutatások, kevés kivétellel, igencsak mellőzték, s nemigen tulajdonítottak jelentőséget Fülep Lajos és családja becskerekeli éveinek. Pedig a nagybecskerekeli állatorvos fia, ahogyan Ruffy Péter nevezi, ott érlelődött, a megyeszékhelyen, ott formálódott már gimnazista korában művészetszemlélete. Mint Bori Imre joggal állítja: „a becskerekeli szellemi klímának nem szabad lebecsülni a termékenyítő szerepét Fülep Lajos szellemi kibontakozásában, alakulásában”. Hiszen a fiatal Fülep ott többek között szemtanúja lehetett

1897–99-ben Vágó Pálék művésztelep-alapítási ügyködésének, meg az ott megrendezett tárlatnak is, hiszen abban rajztanára, Streitmann Antal vállalta a szervező szerepét. Tudhatott a Bega-parti városban akkortájt alkotó festőkről is. Ugyancsak végignézhette 1903-ban azt a feledhetetlen gyermekművészeti kiállítást is, amelyet Streitmann rendezett – az elsőt az akkori Magyarországon! Ennek hatására ragadott tollat, hogy a *Nagybecskereki Hírlap* hasábjain adjon kifejezést elragadtatásának. A fiatal Fülepnek még abban a kivételes szerencsében is része volt, hogy a múlt század végi, Streitmann vezette iparművészeti mozgalmak közepette tanúja lehetett a torontáli szőnyeg művészi megújulásának és átütő külföldi sikerének, hírnevének. Az 1902-ben megrendezett becskerei iparművészeti tárlatot is elragadtatással nézte végig, és szakszerűen méltatta a *Nagybecskereki Hírlapban*. Ugyancsak lényegesnek tartjuk kiemelni a család többi tagjának tevékenységét is. Tíz évvel idősebb bátyja a *Torontál* színikritikusa volt, esetenként édeskés verseket is közölt a lapban, 1900-ban pedig alkalmi színházi lapot is szerkesztett, a *Bohém Újságot*. Feltehetően az ő bátorítására, pártfogására és közbenjárására jelenhettek meg a gimnazista Fülep Lajos első zsenéi a *Torontálban*. Édesapja, Fülep György a becskerei városi állatorvos időnként szakcikket közölt a *Torontálban* (de más szaklapban is), főképpen az állategészségüggyel, illetve a járványok elleni szakszerű védelemmel kapcsolatban. Amellett aktív szerepet vállalt a Szalay József lelkész vezette becskerei református gyülekezetben, ahol a presbiteri teendőket látta el.

A Fülep házaspár, Fülep György és Sándor Róza 1886 márciusában érkezett meg Pestről Nagybecskerekre két kiskorú gyermekkel, az egyéves Fülep Lajos Pállal és a tizenegy éves Fülep Jenő Györggyel. A jászkiséri származású család a Melencei utca 50. alatt talált lakást, a családfő pedig csakhamar elfoglalta a városi állatorvosi állást. Az 1886. évi alispáni jelentés szerint a Bega-parti városban az idő tájt négy állatorvos székelt: „Mihály Miklós állami állatorvos, Gulyás István megyei főállatorvos, Molnár Zsigmond állatorvos és Fülep György városi állatorvos.” Miből is állt valójában Fülep György munkája? Amellett hogy ellátta a város és környéke állatvédelmének gyakorlati teendőit, évente készített „nagybecskereki állatstatisztikát”, ha kellett, közérdekű felhívást tett közzé, mondjuk, a sertésvész megszűnéséről, de polemikus szakcikket is, ha arra szükség mutatkozott! „Nagybecskerek rendezett tanácsú város területén és határában az . . . év folyamán előfordult állategészségről szóló évi jelentését” rendszerint a *Torontál* is közölte. Általános lóvizsgálatokat tartott, meg „hússzemléket”, de ő intézte és felügyelte a kényszervágásokat is. Hogy volt-e elegendő munkája? Az 1902 januárjában közölt állatstatisztika szerint például Nagybecskerek város területén „volt 1438 kanca, 1298 egyéb és 927 növendék ló; továbbá 21 bika, 2244 tehén, 286 ökör, 342 növendék, 3970 darab juh és 3681 darab sertés”. Ez mind az ő felügyelete alá tartozott. Évente mintegy 8–9000 marhalevelet állított ki (!), s amellett teendői közé

tartozott a veszettség elleni harc is. A *Torontál* évfolyamai több tudósítást is közölnek róla, közöttük családi vonatkozásút is. Így például, 1896 júniusában a városi közgyűléshez fordult hatheti szabadságért és 100 forintos segélyért. 1901 szeptemberében a *Torontál* megfogalmazása szerint a városi közgyűlésen „Fülep állami állatorvos ügye hozott némi élénkséget a szürke egyhangúságba, amennyiben hatalmas vitát provokált”. 1901 februárjában „pár napra Csekolics Endre gróf magyarcsernyei birtokára rendelték ki, hogy az ottani loállományban a takonykórgyanús lovakon oltásokat végezzen”. 1901 júliusában Fülep György a *Földművelési Értesítő* 26. számában közölt cikket cáfolja, amely szerint Nagybecskereken takonykór uralkodik. Ugyanis szerinte „Nagybecskerek városa nem tekinthető takonykórral fertőzöttnek”. Egyébként cikkeit az *Állatorvosl Lapok* is közölte a század első éveiben. A szakmai vonatkozású híreken túl, a *Torontál* 1899. október 10-én Fülepék ezüstlakodalmáról tudósít: „Fülep György városi főállatorvos és neje, született Sándor Róza ma ünnepelték szűk baráti körben 25 éves fordulóját annak a napnak, hogy örök hűséget esküdtek egymásnak egy hosszú élet minden boldogságának, szenvedésének elviselésére. Az általános tiszteletnek örvendő jubiláns párt ez alkalommal mindenfelől elhalmozták jókívánságokkal.”

Fülep György a református egyházban is tevékeny részt vállalt. A *Keresztyén Evangélista* című lapban olvassuk róla, hogy „a nagybecskereki egyház buzgó, lelkes, tevékeny presbiterei” közé tartozott. Egy régi fénykép is fennmaradt róla a század elejéről, egy csoportkép a becskereki református hitközség bejáratánál, amelyen Szalay József lelkész mellett többedmagával büszkén feszít a kimondottan alacsony termetű, pödört bajszú becskereki állatorvos.

Fülepék idősebb fia, Fülep Jenő György 1886 tavaszán tizenegy évesen érkezett a Bega-parti városba. Ő még Jászakiséren született 1875. július 5-én. Az érettségi után Budapesten jogászodott, majd Gulyás Pál szerint 1894-ben felcsapott hírlapírónak.

Eredeti írásokkal, műfordításokkal, költeményekkel jelentkezett a *Köztelekben*, a *Délmagyarországi Lapokban*, a *Szegedi Naplóban*, a *Hazánkban*, az *Arad és Vidékében*, de mindenekelőtt a becskereki *Torontálban*. A múlt század utolsó éveitől követhetjük nyomon újságírói munkásságát a *Torontálnál*. Ott 1899 táján hosszabb-rövidebb tárcákkal jelentkezett (*Mese az örök szerelemről; Ritta; A rakoncátlan nap; Giacomo, a halász* stb.), de alkalomadtán szép számú költeménnyel is (*Népdalok; Néprománc; Bakanóta; Kapusi Klára; Balajti Borbála* stb.). 1899 szeptemberének végén többedmagával önkéntesként bevonult a 96. gyalogezredhez. Írásai azonban 1900 folyamán sem szűntek meg a *Torontálban*. Paul Blitz és G. Wilgeroth után írt költeményeket meg olaszországi témájú tárcákat. 1900 őszén már újra Becskereken találjuk, ahol az idő tájt Kiss Pál színtársulata szórakoztatta a közönséget. A jól látogatott, színvonalas előadásoktól felbuzdulva a becskerekiek úgynevezett bohém estélyeket szerveztek, amelyek a színészeket voltak hivatottak kötetlen módon közönségkö-

zelbe hozni. Alig két hét leforgása alatt a bohém estélyeket annyira megkedvelte a közönség, hogy 1900. október 14-én „három helybeli fiatalember, Fülep Jenő György, Széki Andor és Heltay Jenő . . . a színi évad tartamára művészeti heti lapot” indított. Ez volt 1900 telén a becskereki színiesemények krónikása és egyben a Bohém asztaltársaság szócsöve. A beharangozó szerint a *Bohém Újság* „kizárólag a színészekkel foglalkozik, és érdekes tartalmával élvezetes olvasmányul szolgál a színészet iránt érdeklődő közönségnek”. A lap szerkesztősege és kiadóhivatala az Árpád utca 1. szám alatti ház második emeletén volt. A *Bohém Újság* Fülep Jenő György és Széki Andor szerkesztésében jelent meg. Az idő tájt mindketten a *Torontál* munkatársai voltak. A lap első számát még néhány követte, amelyet az érdeklődők Watzke és Perger tőzsdéjében, valamint Mangold és Schenk könyvesboltjában vásárolhatták meg. A kortársak szerint „a lap hangja komoly, állandó irodalmi nívón marad mindvégig”, emellett élvezetes és olvasmányos volt. Feltételezésünk szerint a *Bohém Újságnak* mintegy tizenegy száma jelent meg. Ez volt az első ismert becskereki színházi lap, amelynek alkalmi jellege semmit sem von le értékéből. Az újabb sajtótörténeti kutatások tükrében is úttörő szerepe volt vidékünk magyar színházi lapjai között. Ha hitelt adunk Lakatos Évának (*A magyar színházi folyóiratok bibliográfiája 1778–1948*. Budapest, 1993), akkor elmondhatjuk, hogy a *Bohém Újság* volt az első (ismert) itteni magyar színházi lap. Egy hónappal előzte meg a Kondor Ottó szerkesztette szabadkai *Színházi Lapokat*!

Noha későbbi pályafutása (1908 után) egzotikus tájakra kalauzolta Fülep Jenő Györgyöt (Bombay, Calcutta), s későbbi munkájának nem sok köze volt az újságíráshoz, lévén, hogy „különleges szakértője lett a külkereskedelmi kérdéseknek”, s a Kereskedelmi Minisztérium a század elején a magyar–indiai kereskedelmi kapcsolatok kiépítésével bízta meg, feleséget mégis vidékünkéről választott magának. 1902. május 4-én Újvidéken feleségül vette Fülepp Gizellát. Az eseményről a *Torontál* is beszámolt: „Fülep Jenő György kollégánk . . . május 4-én, vasárnap esküdött örök hűséget szépséges arájának, Fülepp Gizella úrhölgynek Újvidéken. Az esküvőn, melyet legszűkebb családi körben tartottak meg, részt vett a Jász–Nagykun–Szolnokmegyében törzsökös Fülep család doyenje, Fülep Pál nagybirtokos is, s az öreg úr magyaros kedélye csapongásával osztozott a fiatal pár boldogságában.”

Hírlapírói munkásságát a *Torontál* után 1900-ban a *Hazánk* című lapnál folytatta segédszerkesztői minőségben. 1906-tól *Az Ország* szerkesztőségében is hasonló munkakört töltött be. Ezt már csak azért is érdekes számon tartani, mert öccse, Fülep Lajos is az említett lapoknál közölt, méghozzá bátyjával egyvidejűleg! Erre a körülményre pedig érdemes odafigyelni. Így volt ez már a *Torontálnál* 1899 és 1900 között, a *Hazánk* című lapnál 1903 és 1905 között és *Az Orzágnál* is 1906-ban. Mindez természetesen nem volt, nem is lehetett véletlen. Az idősebb testvér, a szerényebb íráskészségű Fülep Jenő György, úgy tűnik, serényen egyengette tehetséges öccsének útját, legalábbis

oly módon, hogy teret adott írásainak, segítette közléseit, vagy éppenséggel ösztönözte a tehetséges Fülep Lajost.

Fülep Jenő György érdekes pályafutásáról még csak annyit, hogy kiválóan beszélt az angol, a német, a szerb és a hindu nyelvet, sikeres külkereskedelmi tevékenysége pedig nem maradt elismerés nélkül. A Calcuttában székelő Royal Asiatic Society rendes tagjai közé választotta, Jugoszlávia pedig, a két háború közötti időszakban a Szent Száva-rend másodosztályú keresztjével tüntette ki közgazdasági érdemeiért.

Fülep Lajos száztiz évvel ezelőtt, 1885. január 23-án született Budapesten. Egyéves volt, amikor szülei Nagybecskerekre költöztek. Diákéveit a Bega-parti város községi népiskolájában kezdte meg, pontosabban annak I/b fiúosztályában az 1890–91. iskolaévben. Ezekről az évekről viszonylag keveset tudunk. Valamivel több adat van róla 1894 ősztől, amikor a piarista gimnázium tanulója lett. Gimnáziumi éveiről írja Fodor András *Ezer este Fülep Lajossal* című kötetében: „Fékezhetetlen volt, év elején megvette a tankönyveket, s becsukta őket a padfiókba, s könyv nélkül, elegánsan járt az iskolába. A latinfordítást 6-os Koh-i-noor ceruzával gyorsírt a könyvbe . . . a számtant, azt egyáltalán nem tanulta, nem értette. Hatodiktól kezdve azt se tudta, mit tanulnak a többiek. Csak azért nem buktatták el, mert a magyar irodalomból viszont kiváló volt. Hallunk más meglepő újságokat is a hatéves korában már a Bega vízében úszkáló, verekedő, hetedik–nyolcadikban éjszakákon keresztül klasszikusokat olvasó becskerekai diákról, aki méltó társaság híján érettségi után rögtön jött Pestre . . .” Mit is mondhatunk a levéltári adatok tükrében Fülep Lajos becskerekai gimnáziumi éveiről? A nagybecskerekai gimnázium *Értesítője* szerint Fülep az 1894–95. tanévben iratkozott a gimnázium első osztályába. Negyvenkilencen indultak el akkor, s az osztály létszáma évről évre csökkent, mígnem 1902-ben mindössze 13 tanuló érkezett el az érettségiig. Az első két évben Zaka Gyula volt az osztályfőnöke, aki 3 tantárgyat tanított: földrajzot, latint és magyart. Az első két évben a latin (2), a földrajz (2) és a számtan (2) kivételével Fülepnek kitűnő osztályzatai voltak. Másodikos gimnazista korában szorgalmáért jutalomban részesült: az év végén ajándékkul kapta Petőfi költeményeit. Ez idő tájt a rajzológeometriát és a szépírást Streitmann Antal tanította, s Fülepnek mindkét tantárgyból kitűnő osztályzata volt.

Az 1898–99. tanévben Fülepet már a gimnázium ötödik osztályában találjuk. Priváry József „kegyesrendi áldozó pap” volt az osztályfőnöke. Streitmann ekkor már a görögpótló rajzot tanította. Fülep ekkor már gyengébb tanuló volt, csupán két kitűnő osztályzatot kapott, testnevelésből és természetrajzból. Érdekes kitérnünk egy ebből az időből származó iskolai rendeletre, amelyet Becskereken is alkalmaztak: „a nagyméltóságú vallás- és közoktatási magyar királyi minisztérium . . . a kelt rendeleteiben azon óhaját fejezi ki, hogy az ifjúság lelkében a művészeti ízlés fejlesztessek”. Ennek végrehajtása Fülep

tanáira, elsősorban Streitmann Antalra hárult, aki feladatát sikeresen el is végezte. Az 1901–02. tanévben, a gimnázium nyolcadik osztályában tovább hanyagolta Fülep a tanulást. Mindössze 2 tantárgyból volt kitűnő osztályzata, négy tantárgyból pedig elégséges volt. Osztályfőnöke, Králik László a magyar és német nyelven kívül a bölcsészeti előtant (lélektan és logika) tanította. Fülep nyolcadikos gimnazista korában tevékenyen részt vett a gimnáziumi „Gyakorló iskola”, vagyis az akkori önképzőkör munkájában. A Gyakorló iskola 1888 márciusától működött a becskerekai gimnáziumban. Ekkor hagyta ugyanis jóvá alapszabályait a közoktatási minisztérium. A kör célja volt „az iskola tanulmányokkal összhangzatos önképzés, kivált a magyar nyelvben és annak irodalmában”. A Gyakorló iskola közvetlen vezetője a magyar nyelv és irodalom tanára, Balázs Gyula volt, akihez az 1901–02. tanévben a diákoktól több mint 40 dolgozat érkezett be, „ezek közül verses mű 14, értekezés 3, elbeszélés 3 és bírálat 20”. Az évi jelentésből tudjuk, hogy „a kör egy 10 koronás pályadíjat tűzött ki egy lírai költeményre, szabadon választott tárggyal”. A nyertes Fülep Lajos nyolcadikos tanuló volt *Téli regéjével*. Mindez Fodor András szavait bizonyítja, hogy „a magyar irodalomból kiváló volt”. Tehetségét az önképzőköri pályadíj megnyerése is igazolja.

Úgy hisszük, hogy ideje volna végül tisztázni a Fülep Lajos zsenyével, első írsaival kapcsolatos félreértéseket, dilemmákat. Fülep Lajos egybegyűjtött írásainak első kötete nem tér ki az „első” Fülep-írás problémájára, de közvetve, a mellékelt bibliográfiából kiderül, hogy a legkorábbi, Fülepek tulajdonított írás 1900 szeptemberéből való. Ez lenne az első nyomtatásban megjelent Fülep-írás? Erre, sajnos, nemmel kell válaszolnunk. Az általunk ismert első Fülep-írás a becskerekai *Torontálban* jelent meg még 1898. május 5-én. *A sörös borofon* első változata volt, amelyet a szerző, az akkor mindössze tizenhárom (!) éves becskerekai gimnazista Don Filippo álnév alatt jelentetett meg, s amelynek módosított (részben átirrt, de jól felismerhető és azonosítható) változatát évekkel később, 1904 májusában a *Magyarság* is közölte! Tehát Fülep mindössze tizenhárom éves korában kezdte meg közléseit a *Torontálban*, ahol bátyja is újságíróskodott. Jóllehet a *Torontál* egyik szerkesztői üzenete (noha neveket nem emleget), azt sejteti velünk, hogy Fülep Lajosnak már egy évvel korábban is voltak közlési próbálkozásai. Ugyanis a *Torontál* 1897. május 18-án „Az első debut” megjelöléssel szerkesztői üzeneteiben az alábbiakat írja bátorító válaszul egy diáknak, feltehetően a fiatal Fülep Lajosnak: „A tárca így, amint van, nem közölhető, mert nincs befejezése. Ha át tudná dolgozni, kiadnók annál is inkább, mert nem éppen tehetségtelen kezdő munkája s ha a szerző tényleg csak 14–15 éves, mint ahogy erre történik a leírásban diszkrét célzás, hát bekopogtathat többször is, részünkről szívesen látjuk.” Hogy ez az üzenet a becskerekai érettségizőnek szólt, nem állíthatjuk bizonyosan, csupán feltételezzük. Annyi azonban bizonyos, hogy egy évvel később, 1898 májusától „a nem éppen tehetségtelen kezdő” írásainak már helyet szorított a lapban

dr. Brájjer Lajos, a *Torontál* szerkesztője. Első zsengeit egyébként nem ismeri az eddigi Fülepi bibliográfia, ezért szóljunk hát róla. *A soro- és borofon* után (*Torontál*, 1898. május 5.; majd valamelyest átirva: *Magyarság*, 1904. május 22.) 1898. július 30-án közli a *Torontál* Fülepi Lajos második írását, *Az „E. M. Á. H. és K. L. M. R. T.”* címűt, majd 1899. május 24-én a harmadikat is *Fiakkerlovak alkonya* címmel. Ez utóbbi, némi változtatással, 1901. március 28-án a *Hazánkban* is megjelent *A Pisztoly-párbaj vagy a fiakkerlovak alkonya* címmel. 1899. szeptember 1-jén jelentette meg a *Torontál* Fülepi Lajos negyedik zsengejét, *A hipnózist*, 1900. augusztus 22-én pedig ötödik írását, *A sürgöny* című rémdrámát „2 rövid, de annál vérfagyasztóbb felvonásban”. Ezeket a Fülepi írásokat mindmáig nem ismerték, nem is tartották számon. Pedig a becskerekeli gimnazista zsengei voltak, melyeknek többnyire egy állandó hősük volt, név szerint Kefekötő Barnabás. A Fülepi bibliográfia csak az ezt követő írásait ismeri: az 1900. október 1-jén közölt *A csuda* című „szolid drámát két felvonásban”. A *Nem jó előre örülni – vagy minden rossz ha a vége rossz* című írását, amelyet a lap 1900. december 19-én közölt. Azonban nem ezt a hiányt tartjuk a Fülepi cikkbibliográfia legnagyobb hibájának, hanem azt, hogy Fülepi Jenő Györgynek a *Torontálban* közölt színikritikáit is Fülepi Lajosnak tulajdonították, noha azokat véleményünk szerint nem a tizenéves gimnazista írta (hisz nem is járt még akkor estéről estére a színházba), hanem a tíz évvel idősebb bátyja, Fülepi Jenő György, aki a *Torontálnál* az idő tájt színikritikákkal, versekkel, szépirodalmi alkotásokkal jelentkezett!

Csak a *Nagybecskerekeli Hírlapban* próbálkozott meg színikritikákkal is az akkor már érettségiző Fülepi Lajos, amelyeket Gerold László kutatott ki és térképezett fel még 1979-ben, a *Hungarológiai Közleményekben*.

Szóljunk végül néhány szót Fülepi osztálytársairól, becskerekeli baráti köréről. Fülepiék 49-en indultak a gimnázium első osztályában, s mindössze 13-an jutottak el az érettségig. Azon kevesek közül, akik az első osztálytól kezdve együtt voltak vele, két diák nevét emelhetnénk ki. Mindkettő tehetséges művészlélek volt, de nem a képzőművészet és az irodalom, hanem a zene terén. Az egyik Kürschner Manó volt, a később jeles hegedűművész, a másik pedig Antalffy Zsíross Dezső, a híres orgonaművész és zeneszerző. A gimnáziumi baráti körhöz tartozott még Kéler Tasziló, a három évvel fiatalabb diák, akinek Fülepi, saját bevallása szerint, órákat adott, Todor Manojlović, akivel a későbbi években is levelet váltott, majd a *Wochenblatt* élén álló Mara (Mayer) Rudolf, továbbá a művészi hajlamú, magányos ügyvéd, dr. Gyenes Viktor, és Borsodi Lajos, aki csaknem Füleppel egy időben kezdte el közölni első zsengeit a *Torontálban*. Fülepi Lajos közreadott levelezése még további néhány becskerekeli ismerős, barát nevét hozta felszínre. Ezekben a levelekben történik említés dr. Várady Imréről, a neves jogászról és politikusról, Várkonyi József-ről, a festőről és művésztelep-szervezőről, Guttmann Dánielről, dr. Brájjer Lajosról, a *Wochenblatt*, majd a *Torontál* egykori szerkesztőjéről és másokról.

Fülep Lajos 1902 júniusában érettségizett a becskerei gimnáziumban, azt követően pedig el is hagyta a Bega-parti várost; Budapestre ment. Onnan indult azután külföldi tanulmányutakra: Münchenbe, Párizsba, Londonba, Firenzébe. De bárhova is vitte sorsa, érdeklődése, Becskerekre mindig hazajárt. Szüleit látogatta, de ugyanakkor magának is megnyugvást keresett ott, a Melencei utcai házban. Közreadott levelezéséből derül ki, hogy 1906 novemberétől 1907 májusáig ott próbált gyógyulást keresni, a szülői házban, ott reménykedett a felépülésben, miután súlyos bélátónia után kiengedték a kórházból. 1908 decemberétől 1909 februárjáig is Becskereken volt szüleinél. 1912 februárjától áprilisig is a Melencei utcai ház vendége volt. 1912 márciusában anyja betegségének hírére érkezett haza, és ott volt május végéig. 1913 február–márciusában újra a Bega-parti városban találjuk, akárcsak az év augusztusában is, amikor édesanyja egészségi állapota válságosra fordult. 1914 júliusában ismét Becskereken volt. Kapcsolata a későbbi években sem szakadt meg a Bega-parti várossal s az ottani ismerősökkel, akikkel később is levelezésben maradt. Fülep Lajos becskerei éveit méltatva mindenképpen egyetértünk dr. Bori Imre értékelésével: „Becskereken csak megmutatta magát, a modern magyar művészet értője azonban nem lett volna e korai tapasztalatok és ismeretek nélkül.”

FÜLEP LAJOS ELSŐ ÖT, MINDEDDIG ISMERETLEN ZSENGÉJE A *TORONTÁLBAN**

A SÖRO- ÉS BOROFON

K e f e k ö t ő B a r n a b á s úr, lapunk jó barátja tegnap beront a redakcióba, s pihegve szól:

– Szerkesztő úr, akar milliomos lenni?

Zsenge ifjúkoromtól fogva, ez volt vágyaim netovábbja.

– Egy új találmányom van, mely praktikusságánál és zsenialitásánál fogva nemcsak felülmúlja Edison összes találmányait, de vele magamat is tízszeresen felülmúltam.

K e f e k ö t ő B a r n a b á s úrról meg kell jegyeznem, teljes életében t a l á l m á n y o k felfedezésével foglalkozott, de mert a világ, ez az átkozott irigy világ, nem tudta kellően méltányolni, búskomorra lett, s mert nem akarta

* A szövegeket a mai írásszokásnak megfelelően, a sajtóhibákat kiigazítva közöljük

magát kitenni a világ gúnykacajának, bár csak a neve volt kefekötő, úgy ivott – búskomorságában –, mint két, valóságos, kefét kötő kefekötő.

Az új találmány emlegetésénél arcom savanyúvá kezdett válni, a letett pennát felvettem, s szememet az előttem fekvő kutyanyelvre meresztettem.

– De szerkesztő úr, az ég minden szentjére kérem, ide figyeljen hát! Bacchusra esküszöm, ez a találmányom felséges!

– ? ?

– Hogy mi? No még csak az kéne, hogy így kifecseljen! Esküdjön meg, hogy titkomat el nem árulja és vagyonából, találmányom létesítésére 50 000 forintot bocsát rendelkezésemre.

Nyugodt lélekkel letettem az esküt. Összes vagyonomat – egy rozszant kanapé személyében –, éppen tegnap licitálták el.

– Szerkesztő úr – folytatta Kefekötő Barnabás úr a szót –, szerkesztő úr, úgy nézzen reám, hogy én feltaláltam a s ö r o f o n t és b o r o f o n t!

– Sörofon, borofon!?

– Igen, a sörofont és borofont! Remek eszme, uram, kitűnő eszme! A legrövidebb idő alatt minden sörode és boroda csődöt mond, a törzsvendégek, a bor- és sörfűk eltűnnek a föld színéről!!

Kezdtem nem érteni a dolgot.

– Az utcai skandalumok, verekedések és éjjeli csendháborítások krónikája megszűnik. Nem fordul elő többé, hogy Ivó Győző úrról azt mondják, hogy tegnap ismét annyira beállított a Nyolc Rózsában, hogy négykézláb ment haza kivilágos-kivirradtkor, a piaci kofák örömére. Nem, uram, nem. Találmányom lényege az, hogy aki inni akar, az otthon iszik, aki be akar rúgni, az otthon rúg be – illetve rúg ki a hámból.

– ?

– A s ö r o f o n és b o r o f o n fenomenális találmány. Bár oly egyszerű, mint Kolumbusz tojása vagy a spanyolviasz.

Türelmem mécsé kezdett rohamosan fogyni, mire Kefekötő Barnabás úr még egyszer ünnepélyesen megesketett, s imígyen folytatta:

– A s ö r o f o n és b o r o f o n fenomenális találmány! Bár oly egyszerű, mint . . .

– Kolumbusz tojása vagy a spanyolviasz! Ennyit már tudok! – harsogtam én.

– Igen, olyan egyszerű. A hálás utókor kegyelettel fogja emlegetni nevünket; igen uram, az önét is, mert míg én szellemi áldozatot hozok, ön anyagilag működik közre. Hisz megesküdött reá!

Magamban ezalatt magyar miatyánkokat mormolgattam.

– Találmányom az, hogy a városok lakossági arányának megfelelően felállítunk két medencét. A medencét a bor- és sörivók lakásával kaucsukcső segítségével összekötjük . . .

Kefekötő Baudegut úr tovább nem folytathatta a szót, mert bár saját találmányú repülőgépe nem is vala kéznél, mégis elrepült, mégpedig az ablakon keresztül.

DON FILIPPO

(Első közlése: *Torontál*, 1898. V. 5.; második, módosított változata: *Magyarság*, 1904. V. 22.)

AZ „E. M. Á. H. ÉS K. L. M. R. T.”

Történet hitelezőkről és adósokról

Az emberiségnek azon túlnyomó nagy részét, mely mint „adós” morzsolja le napjait, s számtalan hitelező bánatára tér oda, hol nincs többé sem végrehajtás, sem árverés . . . a hitelezők zaklatásai viszik a sírba.

Minő szatírja is a sorsnak, hogy elseje körül egyik hitelező a másiknak adja a kilincset.

– Könyveim átvizsgálásánál terhére . . .

– Ki az ördög mondta, hogy vizsgálja át!

Így azután elseje körül annyi keserű labdacsoot szed be az ember, hogy jó, ha a hó végéig magához tér. A nyugalom azonban rövid, egy-két napig tartó, s a bős elseje ismét megérkezik, s akkor . . .

Érzem, hogy már én is a sír szélén állok . . .

Ebből a keserű kifakadásból megérthetik, hogy én is nem a hitelezők „szűk körű” gárdájának, de az adósok légiójának vagyok tekintélyes harcosa.

Le a hitelezőkkel !!!

Ily gondolatokkal valék eltelve egy szép nyári délutánon, mikor egyszerre egy borzas fej tűnik fel a láthatáron, illetve az ajtónyíláson.

A borzas fej tulajdonosa: **K e f e k ö t ő B a r n a b á s**, a nagy feltaláló vala, kinek múltkori „elrepülése”, úgy látszik, még élénk emlékezetében élt, mert csak a fejét dugta be az ajtón.

– Szerkesztő úr – szólt –, meg akar szabadulni a hitelezőitől?

– Talán ismét egy újabb találmány? – szóltam gúnyosan.

Mindazonáltal, nem tagadom, egész bensőmet e kijelentés megremegettette, s titkos vágy kélt szívemben: ó, vajha eljönne a te országod, hitelezők szorongattatása nélküli élet!

– Igen, egy új találmány, a „**m i n d e n t a l á l m á n y o k c á r j a**!”

– A minden találmányok cárja?

– Amint mondám: a minden találmányok cárja. Találmányom képes lesz önt összes hitelezőitől s a kellemetlen látogatóktól megmenteni.

Mosolyogtam. A bensőmben viharzó édes érzéstől arcom átszellemült. Magamban megbocsátottam K e f e k ö t ő B a r n a b á s ú r összes vétkeit, s lágyan, mint az esthajnali szellő, zokogtam:

– Édes k e f e k ö t ő, hátralevő napjaim meghosszabbítója, jöjjön, jöjjön hát be, s üljön ide mellém!

Bejött, de csak tisztos távolban foglalt helyet. A múltkori radikális kúrát, úgy látszik, még nem feledte el.

– Céлом – folytatta – találmánnyal létesíteni az „Első Magyar Általános Hitelezők és Kellemetlen Látogatóktól Megmentő Részvény Társaság”-ot. Önt szemeltem ki vezérigazgatónak, s egyrészt ezért jöttem önhöz szerkesztő úr, másrészt pedig azért, hogy találmányomat itt, a szerkesztőség helyiségében, mint a hitelezők és kellemetlen látogatók ostromának leginkább kitett helyen kipróbáljam.

Könnyek lopódtak szemembe. Az öröm könnyei.

– Ma éjjelre bocsássa rendelkezésemre a szerkesztőség helyiségeit, s holnap reggelig elkészítem a mentőkészüléket. Éppen a legjobbkor, holnap 1-je van, s ha a találmány beválik, megalakítjuk az *E. M. Á. H.* és *K. L. M. R. T.*-t.

Másnap reggel dobogó kebelrel rohantam a szerkesztőségbe. Kefekötő Barnabás úr boldogan nyújtózkodott a díványon.

– Megvan? – kérdém pihegve.

– Meg.

Látogatásával elsőnek egyik szabóm tisztelt meg. K e f e k ö t ő n e k intek, s mielőtt a boldogtalan megszólalt volna: nyomtalanul eltűnt.

Így a délelőtti folyamán 15 szabót, 20 susztert, 7 piperést, 5 vendéglóst, 8 készpénzkölcsönzőt tüntettem el.

Kefekötő Barnabás úr arca a diadaltól ragyogott.

– Ugye megmondtam? Nem megmondtam? Fényesen bevált a minden találmányok cárja, mi?

Boldogan futottam ebédelni. Hitelezőim a föld alatt, s én most szabadon járhatok-kelhetek, mint a madár . . . olyan étvágygal még tán soh'sem ettem.

Vígan indultam vissza délután a redakcióba. De alighogy belépek, ím, első-tétül előttem minden, és érzem, hogy szállok, szállok lefelé. Egy fejen állapodtam meg. Ez a fej elordította magát. A hitelezőim közé kerültem . . . Látni ugyan nem láthattam őket, mert pokoli sötétség vala, de következtethettem a nem éppen parlamentáris jelzőkből, melyekkel nevemet kapcsolatba hozták.

De ím, egyszerre világosság kezd derengeni, s a k e f e k ö t ő Barnabás által konstruált sülyesztőkészülék nyílásán megjelenik a nagy feltaláló diadaltól ragyogó arca.

– Nos, hogy érzi magát szerkesztő úr? – szólt pokoli gúnnyal. – Hogy érzi magát hitelezői között? Jó mulatást! Alászolgája!

Kellemetlen helyzetemből csak másnap szabadulhattam meg.

Így bosszulta meg magát k e f e k ö t ő a múltkori kidobásért. Úgy vélem, hogy kissé nagyon is túlment a bosszú határain.

DON FILIPPO

(*Torontál*, 1898. VII. 30.)

FIAKKER-LOVAK ALKONYA

(*Igaz történet 4 felvonásban*)

I. felvonás

(Kávéház – kártyaasztal)

1. Úram, ön alábbvaló a kőkorbeli mamutnál!
 2. (Dühösen.) Ez vért kíván!
 1. Amint tetszik.

II. felvonás

(Fegyverkovácsnál)

. (Lihegve jön, verejtékes homlokkal.) Délután két úr jön pisztolyokat kölcsönözni. Íme 10 frt. Olyant adjon, mely 200 lépésre jobbra vagy balra sz a céltől.

Fegyverkovács. (Hajlongva.) Úgy lesz.

(10 perc múlva.)

(Meggörnyedten, dúlt arccal belép.) Délután két úr jön, pisztolyokat kölcsönözni. Íme 10 frt. Olyant adjon, mely 200 lépésre jobbra vagy balra visz a céltől.

Fegyverkovács. (Hajlong, s felette diszkrétül mosolyog.) Úgy lesz.

III. felvonás

(Erdő, kora reggel, ibolyaillat.)

A. (Komoly arccal, méltóságteljesen céloz és lő.) Puff!

Fiakker-lovak. (Előttük két szentelt Milli-gyertya ég, s térdre borulva, elhaló hangon rebegik:)„Ne ily halált adj, istenem,
Ne ily halált adj énnekem!”

B. (Mellét büszkén feszíti, fölényesen mosolyog, céloz és lő.) Puff!

Fiakker-lovak. (Kimúlt társukra forró könnyeket hullatnak.) Nemes Kincsem, éppen neked kellett ily gyalázatos halállal kimúlnod! (Tovább könnyeznek. Fiakkeros a haját tépi.)*Segédek.* Az ügy lovagiasan be van fejezve.

A. és B. Szervusz, pajtás. (Egymás nyakába borulnak, s rejtélyesen mosolyognak.)

IV. felvonás

(I. felvonásbeli kávéház.)

A. és B. (A biliárdon táncolnak és éneklnek:)

„Ha te tudnád, amit én . . .”

DON FILIPPO

(Első közlés: *Torontál*, 1899. V. 24.; második változata: *Hazánk*, 1901. III. 28.)

A HIPNÓZIS

Délután volt és sütött a nap.

Bent ültem a redakcióban, a nagy karosszékben. Lábaimat szétvetettem, s jobb kezemben egy vastag cigaretta füstölgött. A főszerkesztőm felejtette az asztalán.

A főszerkesztő tudvalevőleg szerfelett feledékeny ember. Ezt sokan hibául róják fel neki – én azonban ezt a hibáját nagyon kellemesnek és megbocsájt-hatónak tartom. Számtalanszor feled az asztalán kiváló finomságú szivart és cigarettát, melyeket néha, mint féltett kincset, napokig hordoz a zsebében, kiválóbb alkalomra várva, mely az elszívást ünnepesebbé teszi. Az ottfelejtett kiváló finomságú szivarokat és cigarettákat persze rendszeren én szívom. Íme, a feledékenység jó oldala és célszerűsége – melyhez bővebb kommentárt, azt hiszem, nem kell fűznöm.

Egyébként is pazar jó hangulatban voltam. De hát el is képzelhetik! A szerkesztőségbe jövet egyik ősi szabómmal találkoztam, akinek minden hó elsején megígérem – már négy év óta –, hogy a következő hóban megkezdem a részletfizetést. Én persze drukoltam a véletlen találkozás örömeitől, de mégis elég barátságos ábrázatot igyekeztem ölteni. Szabóm még barátságosabb színt öltött, alázatosan köszönt, szívélyesen megrázta a kezemet, és egészségi állapotom felől tudakozódott. A részletfizetésről szó sem volt.

Hát láttak ilyen szabót!?

A bodor füstkarikák pedig amint szállottak a mennyezet felé, titokzatos színűvé téve a szoba levegőjét, lelkemben szent érzelmek árja ütötte fel sátorfáját. Íme, ez a derék szabó, megérdemelné, hogy a részletfizetéseket megkezdjem . . .

Ábrándjaim rövidek valának.

Kipattant a redakció ajtaja, s erős léptek zaja reszkettette meg a szoba falait.

K e f e k ö t ő B a r n a b á s v o l t, a nagy feltaláló, szerkesztőségünk régi jó barátja.

– Pénz, mint polyva – szólt bőgve –, mint tenger csillag az égen, mint a földön fű, mint a fán levelek . . .

– Mint citrom a fán, mint hal a vízben, mint bocskor a tótok lábán, mint fűzfán a fűzfapoéta – folytattam én.

K e f e k ö t ő sértődötten nézett rám, s a hamutartóhoz támasztott cigarettámat felvette – pedig a fele még megvolt –, s nyugodtan tovább szífta.

Máskor talán meggyilkoltam volna. De mert még mindig derék szabóm alakja lebegett szemem előtt – én mosolyogtam. K e f e k ö t ő n e k e körülmény nem kerülte el figyelmét, mert kisvártatva újra megszólalt:

– Igen, pénz, amennyi csak kell . . .

– Persze ismét egy új és felette fenomenális találmánya van, mely hivatva léssen a világ mind a négy sarkát megrendíteni?

– Igen, találmány. De milyen?! Sok, sok keserves nap verejtéke csöpögött le rólam, míg végre sikerült . . . De mi e fáradtság, a kínlódás az ilyen óriási kaliberű dologgal szemben! Az talán, ami a barátság a hideg szobában? De nem . . . mégsem . . .

– De az ég szerelmére, térjen már a tárgyra! Ne gyártson itt alanyi költői hasonlatokat!

– Jó, tehát rátérek. Találmányom, a hipnotizmuson alapul. Tudja, mi ez? Tudja. No, jól van. Csak egy bibéje van a dolognak – szólt fejét megvakarva –, hogy egy kis tőke kell hozzá . . .

– Ugyan mennyi?

– Hát legalábbis 1 frt.

A bánat árja nyilallott át valómon. 1 frt! És nem is annyira kis tőke, mint inkább nagy. De azért mégis rávágtam elszánt arccal:

– Meglesz!

– Úgy rendben van minden – kiálta sugárzó arccal Kefekötő. – Az 1 frt-on öt drb 20 kr-os váltót vásárolunk, s mindegyiket kitöltjük 10 000 frt-ról. Én aztán bemegyek S c h t a g e l s c h m i d t h e z, piros bársony keszkenőt, D a u n h o z patkót, kesely lovam lábára, L u c s i c s h o z gerendákat, a kondorosi csárda renoválásához, H a i d e g e r h e z illatos Habannákat vásárolni és végül F r a n z J. L.-nél az életemet biztosítani tűzkár ellen. De persze sehol sem vásárolok semmit, és az életemet sem biztosítom Franznál, hanem a következőket szuggerálom mindegyiknek: „Holnap postai úton érkezik címére egy 10 000 frt-ról szóló váltó. Alá fogja írni! Érti! Aláírás után pedig vissza fogja küldeni!” Ők persze a szuggesztió hatása alatt a váltókat aláírják és visszaküldik, mi pedig az O. M. banknál folyósíttatjuk, megosztozunk rajta, és élünk, mint gólya a háztetőn! Nos, mit szól remek találmányomhoz? Mi . . . ?

– Hát remek. Nagyszerű. Csak az a kérdés, hogy beválik-e.

– Hogy beválik-e? – szólt tűzzel. – De be ám! Illusztráljam? No, jól van. Egy markáns példát elmondok. Ülök a Hét Rózsában. Krigli elöttem és egy idegen, ellenszenves alak. Módszeremet kipróbálandó, merően szemébe néztem, s azt szuggeráltam neki, hogy fizessen és menjen. Rögtön fölkel és eltávozott. Ha azt szuggerálom neki, hogy álljon tótágast az asztal tetején, hát tótágast áll, ha azt, hogy ő hangulatíró, rögtön nekiindult volna San di Ré-mónak, újabb hangulatokat gyűjteni, s annak a vörös fonálnak a másik végét megkeresni, mely az ő elbeszélésein végighúzódik . . .

Szólt K e f e k ö t ő, s végigvágta magát a díványon.

Én a villanycsőgőhöz léptem, s háromszor csöngettem. Ez a jel J á n o s n a k, az egyik lapkihordónak szólt. J á n o s nyugalomba vonult R o b i n e t t i, aki a porond dicsőségét, gyöngéd okokból felcserélte a lapkihordás sivár mezejével.

J á n o s belépett. Én ránéztem, ő rám nézett.

Azzal szó nélkül odament K e f e k ö t ő h ő z, mint pihét, felkapta, és kihajította az ablakon.

Pedig azt sem tudjuk, hogy mi fán is terem az a hipnózis!

DON FILIPPO

(Torontál, 1899. IX. 1.)

A SÜRGÖNY

Rémdráma két rövid, de annál vérfagyasztóbb felvonásban

S z e r e p l ő k:

K r o n s p i t z R u d o l f, 35 éves szalámigyáros. Jól táplált férfiú, Don Juan-i allűrökkel. Mint „nagy kópé” ismert. Ámbár mint négy szemközt megjegyezhetem, ez nem egyéb aljas koholmány nál.

J ú l i a. A felesége. 22 éves. Csinos, molett asszony. Tüzes fekete szemekkel. A haja se nem szőke, se nem vörös, se nem sárga. (Csillag Anna talán szolgálhatna némi felvilágosítással.) Szép hosszú, rózsaszínű körmei vannak, amire különös gondot fordít.

B r u m m e l m a m a. Az anyós. 45 éves. Éppen olyan, mint a többi anyós. Amit e történet is bizonyít.

B r u m m e l t a t a. Úgynevezett becsületben megöszült és megkopaszodott alak. Körülbelül 60 éves.

I.

Pazarul berendezett nappali szoba. Júlia az ablak mellett ül, s egy sürgönyt forgat a kezében.

J ú l i a: Hm! Vajon kitől jöhet . . . ? Fölbontsam? Ne bontsam . . . ? De hisz utóvégre jogom van hozzá! Hát nem vagyok a felesége . . . ? Előttem titkának nem szabad lenni . . . És mivel nem szabad, fölbonthatom . . . (A sürgönyt felbontja, s olvasni kezdi.) „Ma este két szép kasszírnnővel érkezem, vasútnál várjon . . .” (Amúgy drámaiisan fölsikolt, s azután természetesen ideggörcsöket kap, és elájul. Már amint az egy modern asszonyhoz illik. A sikoltásra beront a Brummel tata meg a mama.)

B r u m m e l m a m a: (kétségbeesett hangon.) Jesszasz . . . a lányom! Az én egyetlen Júliám! Juci, Juci . . . a migréncsöppeket . . . hamar . . . (Mellétérdepel, s a fejét kézbe fogja.) Mi bajod, drágám, szólj, mi bajod . . . ? (A szobalány behozta a migréncsöppeket, s a mama nagy buzgósággal nyomkodja Júlia orrához az üveget.)

J ú l i a: (Lassan kinyitja a szemét. Úgy látszik, megsokallta a Brummel mama buzgalmát. A hangja olyan, mint a háromnapos kismacskaé, amelyiknek még nem nyílt ki a szeme.) Ah, mama . . . drága mama . . . meghalok . . . de mindjárt . . . Az a Rudi, az a svindler, meg . . . csal . . . (Elbicsaklik a hangja, s könnyei, mint a Szent Bernát-napi zápor, hullanak.)

B r u m m e l m a m a: (Éktelen dühösen. A szeme szikrázik.) Mit, az a nyomorult? Megcsal . . . ? Hisz mondtam én azt mindjárt, hogy ilyen lesz . . . ! Mondtam én egy szóval is, hogy hozzámenj . . . ? Még ma itt hagyja a házamat . . . A nyomorult gazember . . . És kivel csal meg?

J ú l i a: (Lehajlik, s fölveszi a földön heverő sürgönyt.) Olvasd . . .

B r u m m e l m a m a: (Olvassa a sürgönyt.) Kasszírnököt rendel magának . . . Két kasszírnököt egyszerre . . . Hallatlan botrány! Egy nem is elég neki egyszerre . . . El kell ájulnom . . . (Nem ájult el.)

II.

Ebédlő. Az asztal már fel van terítve vacsorához. Júlia, a Brummel mama meg a tata az asztalnál ülnek, s csak Rudolfra várnak, hogy megkezdjék a vacsorát. A sürgöny, szépen leragasztva, Rudolf tányérjában fekszik. Végre belép Rudolf.

R u d o l f: Jó estét, jó estét . . . Csókolom a kezeit, édes mama . . . Szervusz, kicsikém . . . (Júliát homlokon csókolja, s leül mellé.)

J ú l i a: (Hűvösen.) Sürgönye van a tányérban . . .

R u d o l f: (A sürgönyt felbontja, és olvasni kezdi. A Brummel mama szintén körösztülszúrja tekintetével Rudolfot. Rudolf a táviratot összegyűri, s zsebre dugja.) Semmi fontos. Üzleti ügy, üzleti megrendelés . . . No de nézzünk utána annak, amiből élünk, mi jó van vacsorára . . . ?

B r u m m e l m a m a: (Csípősen.) Úgy? Üzleti megrendelés . . . ? Lenne szíves és talán megmutatná . . . ?

J ú l i a: Igen, igen, mutassa meg . . .

R u d o l f: (Zavartan.) Nem . . . nem . . . édeseim . . . nem tehetem . . . Hisz ez üzleti titok . . .

B r u m m e l m a m a: (Nem tudja magát tovább türtöztetni. Főlpattan a székről, s öklével nagyot vág az asztalra, hogy a tányérok összecsörrennek.) Persze, üzleti titok . . . És még ilyen szemtelenül mer hazudni. Oh ég, oh ég . . . Hová sülyedtünk? Hol vagytok, ti régi erkölcsök . . . !

R u d o l f: (Olyan ábrázattal, mint akit nyakon forráztak.) De mama, igazán nem értem a dolgot . . . ?

B r u m m e l m a m a: (Rikoltva, mint egy harci tárogató.) Nem érti . . . nem érti . . . Persze azt érti, hogy kell kasszírnököt rendelni . . . Egy nem is elég egyszerre . . . (épésen), hanem kettőt rendel . . . Kettőt . . . Hát azért adtam én magának az én jó lányomat, hogy így megcsalja, közönséges kasszírnökkel . . . ? Azért? Mi? Maga egy gyalázatos szélhámos, maga egy . . . (Az ajtó kinyílik, s belép egy sürgönykihordó szolgál. Brummel mama egyszerre elhallgat, mintha a gégéjét elmetstették volna. A szája azonban még sokáig mozog.)

S ü r g ö n y k i h o r d ó: (Félve közeledik.) Kérem, . . . ma du. 6 óra 12 perckor tévedésből ide kézbesítettem egy sürgönyt, amelyik nem ide szólt . . . A fiatal nagysága vette át . . .

B r u m m e l m a m a: Nem ide szólt . . .? Hát hová . . .?

S. k i h o r d ó: A Kronprinz Rudolf Szállodába, s azért jöttem, hogy visszakérjem . . .

R u d o l f: (Kirántja zsebéből a sürgönyt.) Hát persze, hogy is szólna nekem? Világosan áll rajta hogy: „Kronprinz Rudolf”, és nem „Kronspitz Rudolf”!

A sürgöny kézről kézre jár. A Brummel tata jobb szemöldöke a feje búbján tanyázik, míg a balt annyira lehúzta, hogy szinte az állalág ér. Így szokott k i n é z n i, mikor „qurt ágyú ász”-ra megkontrázzák, s 1 ponttel elveszti a játszmát. – Júlia mosolyog, s bal karjával átölelve tartja Rudolf nyakát. – A Brummel mama pedig majd megpukkad mérgében. Izeg-mozog a helyén, mintha töviseken ülne. Dühösen megnyomja a csengő gombját, mire belép Juci.

B r u m m e l m a m a: Juci, a vacsorát . . .!

A történet hitelül:

DON FILIPPO

(*Torontál, 1900. VIII. 22.*)